

Krzysztof Fudalej

”Sztuka dowodzenia na zachodzie Europy”, Stanisław Rola Arciszewski, Oświęcim 2013 : [recenzja]

Przegląd Historyczno-Wojskowy 14(65)/3 (245), 183-184

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Emile Allehaut, *Walka piechoty. Studium ilustrowane konkretnymi wypadkami z wojny 1914–1918 roku*, „Tetragon”, Warszawa 2012, 116 s.

Książka pt. *Walka piechoty. Studium ilustrowane konkretnymi wypadkami z wojny 1914–1918 roku* pozwala spojrzeć na taktykę, w tym wypadku piechoty, oczami oficera francuskiego. Jest to książka godna uwagi, zwłaszcza uwzględniając to iż, spośród ukazujących się w Polsce, w sumie nie tak licznych, książek poświęconych I wojnie światowej większość zajmuje się szczeblem strategicznym lub operacyjnym – a w pracy Emile Allehaut dostajemy bardzo ciekawe studium taktyki ilustrowane licznymi przykładami. Obecne wydanie jest reprintem rdcyji z 1926 r. w tłumaczeniu gen. bryg. Ferdynanda Zarzyckiego.

Dzieło Emile Allehaut zostało podzielone na trzy części. Pierwsza, najkrótsza z nich, poświęcona jest piechocie w walce, jej psychologii i znaczeniu współpracy z artylerią i stanowi swego rodzaju wstęp. Kolejna wyczerpująco omawia pojęcia ogólne związane z walką piechoty zarówno zaczepną, jak i obronną. Trzecia część opisuje walkę batalionu i pułku, z uwzględnieniem m.in. współdziałania z artylerią oraz czołgami.

Praca, mimo małej objętości jest bardzo nasycona informacjami. Jej zaletą są liczne przykłady z I wojny światowej ilustrujące poruszane zagadnienia. Podczas lektury zwraca uwagę piękny język oraz starannie wykonane rysunki i szkice, bardziej przejrzyste niż w wydaniu z 1926 r.

Stanisław Rola Arciszewski, *Sztuka dowodzenia na zachodzie Europy*, „Napoleon V”, Oświęcim 2013, 503 s.

Sztuka dowodzenia na zachodzie Europy jest najbardziej znaną pracą historycznowojсковą Stanisława Roli Arciszewskiego (1888–1953), uczestnika obu wojen światowych, służącego od 1918 r. w Wojsku Polskim, będącego m.in. wykładowcą taktyki ogólnej w Wyższej Szkole Wojennej. Podczas kampanii 1939 r. był dowódcą broni pancernych Armii „Łódź”, a następnie zastępcą szefa sztabu Armii „Warszawa”. Po uwolnieniu z niewoli pozostał na emigracji. Obecna edycja jest reprintem wydania z 1934 r. Tekst oryginalny poprzedzono biogramem autora napisanym przez jego bratanka – Artura Rolę Arciszewskiego.

Celem autora pracy jest przedstawienie podstawowych zasad walki, które nie ulegają przemianom, nawet jeśli ze względu na m.in. rozwój techniki zmianie ulega „zewnątrzny wygląd wojny”. Godne uwagi jest dążenie do wyciągania uniwersalnych wniosków z omawianych bitew i kampanii oraz wyjątkowa klarowność i logiczność wywodu ilustrowanego przykładami i metaforami odwołującymi się m.in. do mitologii, mechaniki czy matematyki. Uzasadniając swe twierdzenia, autor używa przykładów przede wszystkim z okresu wojen napoleońskich, I wojny światowej oraz w mniejszym stopniu z dokonań Fryderyka Wielkiego i epoki starożytnej.

Książka składa się z pięciu części podzielonych na rozdziały. W pierwszej części omawia podstawy sztuki wojennej, a w szczególności pożądane cechy wodza oraz samego dowodzenia. Druga poświęcona jest głębszemu przedstawieniu jej zasad, w rozbiciu na zagadnienia związane kolejno z: ubezpieczeniem, obroną, obroną przez natarcie oraz samym natarciem. Bardzo mocno krytykuje stosowanie ugrupowania kordonowego, a nacisk kładzie na posiadanie silnych odwodów, obronę ruchową, energiczność działania oraz posiadanie inicjatywy. Część trzecia jest poświęcona analizie zastosowania zasad sztuki wojennej na przykładzie bitew starożytności. W nich to, zdaniem autora, ukazują się one w całej swej prostocie najwyraźniej i w sposób najłatwiejszy do ich zrozumienia.

W części czwartej, zatytułowanej *Doktryny*, autor porównuje dwie doktryny dominujące na przełomie XIX i XX stulecia we Francji i w Niemczech. Omawia warunki wpływające na ich kształtowanie, podstawowe założenia oraz kolejne przemiany. Ostatnia, piąta część książki poświęcona jest manewrowi. Rola Arciszewski zajmuje się szukaniem drogi do uniknięcia zastygnięcia frontów w wojnie pozycyjnej, co miało miejsce podczas I wojny światowej. W tym celu szczegółowo i obszernie analizuje manewry Joffre'a i Moltkego z sierpnia i września 1914 r., a w szczególności popełniane przez nich błędy. Następnie zajmuje się przemianami w sztuce dowodzenia w czasie I wojny, omawiając kolejno „bankructwo” i „odrodzenie” manewru.

Wielką zaletę książki jest umieszczenie 21 dwustronicowych map, które niezbędne są przy lekturze części piątej. Poza nimi w treści znajdują się inne jeszcze mapy obrazujące poszczególne bitwy. Niestety, w obecnym polskim wydaniu zrezygnowano ze, znajdujących się w publikacji z 1934, indeksów (osobowego, geograficzno-etnograficznego) oraz wykazów (szkiców oraz dzieł wymienionych w treści). Również spis treści nie jest tak szczegółowy, jak w oryginale – podane są tylko podrozdziały, bez części składowych, co jednak nie utrudnia znacząco korzystania z książki. Dużą wadą obecnego wydania jest pozostawienie zawartych w przypisach odwołań do innych fragmentów treści w formie niezmienionej, co sprawia, że faktycznie odsyłają one do wydania z 1934 r. Niemniej jednak wady te nie przekreślają olbrzymiej wartości tej pięknie napisanej książki i to nie tylko dla osób zainteresowanych sztuką wojenną i historią wojskowości.

Leonard Furs-Żyrkiewicz, *Samochody pancerne. Historia, organizacja, opis, taktyka, wykorzystanie i zwalczanie*, red. A. Rokosz, „Napoleon V”, Oświęcim 2013, 269 s.

Omawiana praca jest reprintem wydania z 1928 r. Jej autor, Leonard Furs-Żyrkiewicz (1900–1965) po wstąpieniu do Wojska Polskiego w 1919 r. uczestniczył w wojnie polsko-sowieckiej. W wojsku II RP służył przede wszystkim w oddziałach samochodowych, czołgów i samochodów pancernych, Centrum Wyszkożenia Broni Pancernych oraz w Dowództwie Broni Pancernych. W 1939 r. m.in. dowodził batalionem czołgów R-35. Po przedostaniu się na Zachód służył w jednostkach oraz szkołach broni pancernej. Po zakończeniu II wojny światowej pozostał na emigracji.